

В останні роки медичні бібліотеки України активно співпрацюють з Українською бібліотечною асоціацією, яка представляє інтереси бібліотек не тільки в державі, а й на міжнародному рівні. Зокрема, про успіх бібліотек свідчить здобуття ними ряду нагород:

- у 2010 році було відзначено бібліографічний показчик „Микола Михайлович Амосов. Легенда світової науки”. Він отримав перемогу у номінації „Бібліографічний посібник року”; - в 2011 році отримали нагороди у різних номінаціях: генеральний директор ННМБУ Р.І.Павленко та директор Наукової бібліотеки Харківського національного медичного університету Іванова Ізабелла Шакирівна "За відданість бібліотечній справі".

Приємно відзначити, що в 2011 році Дніпропетровська обласна науково-медична бібліотека посіла друге місце у номінації „Кращий сайт спеціальної бібліотеки”.

Ці факти свідчать про те, що медичні бібліотеки, доляючи труднощі, намагаються йти в ногу з часом, виявляють стурбованість щодо свого майбутнього. Вони зацікавлені в тому, щоб бути активними учасниками інформаційного суспільства і бібліотечна політика повинна це враховувати.

РОЛЬ ВУЗІВСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ У ФОРМУВАННІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ ЧИТАЧА

Боровик Ольга Борисівна

Директор бібліотеки ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія»,
м. Полтава

ХХІ століття є ерою інформаційного суспільства, якому потрібні нові, практичні і фундаментальні знання, достовірна, оперативно отримана інформація.

У вузі інформаційне забезпечення є важливою ланкою навчального процесу і цю функцію традиційно виконує бібліотека. Підвищення соціально-інформаційної ролі бібліотек у сучасній освітній діяльності створило умови для формування нових методів організації інформаційного простору бібліотеки вишу, які реалізуються на базі комп'ютерних технологій.

Головним завданням колективу бібліотеки є максимально повне і оперативне бібліотечно-бібліографічне обслуговування студентів, аспірантів, магістрантів, клінічних ординаторів, інтернів, професорсько-викладацького складу та інших категорій користувачів у відповідності до їх інформаційних запитів та на основі широкого доступу до бібліотечного фонду. Комп'ютерні технології надали нам унікальний шанс розвитку нових напрямів у професійній діяльності.

З 2005 року бібліотека працює з комп'ютерною програмою «ІРБІС-32». Створено власний інформаційний продукт – електронний каталог. Нами постійно наповнюються 8 баз даних. Цього року вони поповнилися більше

ніж на 10000 записів і на сьогодні їх налічується понад 50000; наступного року планується подальше збільшення обсягу ЕК. Найбільша БД «Періодичні видання. Статті» поповнилася цього року на 7150 записів, зараз вона налічує понад 38000 записів. Пошук джерел за допомогою електронного каталога став невід'ємною частиною обслуговування користувачів у нашій бібліотеці.

Новою для бібліотеки роботою є вступ у 2012 році до Корпорації медичних бібліотек, яку очолює Національна наукова медична бібліотека України. Ми довго вагалися, довготривало була і підготовка до вступу, а тепер ми оцінили наскільки це раціонально.

Розпочалася робота з опису старих видань, цінних для наших користувачів.

Фундамент вищої стоматологічної школи в Україні було закладено 30 вересня 1921 року, коли Укрголовпрофос прийняв рішення про організацію у складі Харківської медичної академії одонтологічного факультету. Вже у 1921-1930 роках було розроблено навчальні плани та програми, організовано 4 профільні стоматологічні кафедри; підготовлено і видано навчальні посібники з практичного зуболікування, основ одонтології та зубопротезування, про хвороби органів порожнини рота. До 1931р. вуз не мав своєї бібліотеки. Основними навчальними посібниками тоді були конспекти лекцій, що передавалися студентами з покоління в покоління. З часом почали створюватися кафедральні бібліотеки. Фонд формувався з особистих зібрань і наукових праць вчених кафедр – професорів І.Г. Гайзенберга, Ю.М. Гоунга. Книжковий фонд в довосний період становив всього 5000 примірників, а читачів налічувалося тільки 300 осіб. В штаті бібліотеки було 3 працівника. Почалося асигнування з бюджету інституту на комплектування книжкового фонду.

Період з 1931 по 1941рр. – це процес становлення і подальшого розвитку стоматологічного факультету, а потім інституту. Разом з інститутом розвивалась і бібліотека. Поступово збільшувався штат бібліотеки, почалася робота над створенням каталогів, обліку літератури, складанням рекомендаційних списків літератури, бібліографічних оглядів, проводилися зустрічі з видатними вченими-медиками.

Напередодні Великої Вітчизняної війни фонд бібліотеки налічував 35000 томів і періодичних видань. У цей час було створено алфавітний, систематичний та предметний каталоги. Під час війни фонд бібліотеки було евакуйовано у м. Фрунзе і влито у фонд бібліотеки Киргизького медінституту.

Після визволення Харкова від німецько-фашистських загарбників з серпня 1944р. бібліотека вузу почала організовуватися заново. На той час фонд бібліотеки складав усього 873 посібники і підручники. У 1944-1967р.р. у бібліотеці працювали всього 4 співробітники. У 1967 році Радою Міністрів Української РСР було прийнято постанову № 204 про переведення Харківського медичного стоматологічного інституту в м. Полтаву. Разом з вузом переїхала і бібліотека.

У 2011 році старі видання харківського періоду виділено в окрему частину фонду. Його ядром стали підручники та періодичні видання зі стоматології. Це унікальне рукописне видання професора Гофунга Ю.М. «Компендиумъ практического зубоврачевания» (1906 р.) та підручники «Учебник терапевтической стоматологии» (1946 р.), «Основы протезного зубоврачевания» (1938 р.), «Основы деонтології» (1931 р.); посібник Гофунга Ю.М. та Лукомського А.Г. «Клиника болезней зубов и полости рта» (1936 р.), Лукомського І.Г. «Оперативная стоматология» (1933 р.), «Учебник хирургической стоматологии» професорів Лукомського І.Г.; Фабриканта М.Б. та Старобинського І.М. (1943 р.), «Учебник хирургической стоматологии» Ламберта А.А. та Львова П.П.; «Стоматологія: збірник наукових праць» за ред. Ю.М. Гофунга (1934 р.), «Современное состояние консервативного зубоврачения в свете экспериментальных данных» проф. Фельдмана Г.Л. (1930 р.) та ін. Справжніми коштовними перлинами у фонді рідкісних видань є також «Зубоврачебный вѣстник», річні комплекти якого за 1900-1902, 1904, 1906, 1908, 1914-1913 та 1917 роки є у нашій бібліотеці. Інтерес з боку читачів викликає також «Одонтологическое обозрение» за 1907 та 1909 роки. Крім стоматологічних видань, у фонді рідкісних та цінних книг представлено також видання з біохімії, гістології, анатомії та фізіології людини, терапії та хірургічної практики. Ці видання були широко представлені на виставці літератури, присвяченій 90-річному ювілею академії.

На даний час фонди бібліотеки ВДНЗУ «УМСА» нараховують більше 380000 примірників видань. Це наукова, навчальна, художня література, література з суспільних та гуманітарних наук, мистецтва, спорту, медицини та суміжних природничих наук. В окремі фонди виділено довідково-інформаційні видання, періодику, художню літературу, видання англійською мовою.

Формування бібліотечно-бібліографічної культури є одним з напрямів роботи бібліотеки академії. Розпочинаємо ми її зі студентами перших курсів на Днях відкритих дверей. Ми приділяємо велику увагу і витрачаємо багато часу на культурно-просвітницьку роботу зі студентами. Але це тема окремої доповіді.

У всьому світі книга давно перестала бути єдиним джерелом знань. Її інформаційну монополію зруйнували аудіо-, відеоматеріали та Інтернет. Співробітники кафедр відгукнулися на прохання і допомогли наповнити нашу медіатеку сучасними навчальними матеріалами. Медіатека - це складова бібліотеки нового типу, яка пропонує можливість використання ресурсів новітніх технологій. У її фонді на даний час 233 CD-ROM диски українською, російською та англійською мовами. Це монографії і лекції викладачів, методичні рекомендації для самостійної роботи і методичні розробки до проведення семінарських занять, лабораторні практикуми. Матеріали нашої медіатеки мають великий попит у користувачів. Зараз ми

порушуємо питання перед адміністрацією академії про розширення залу та комп'ютерного парку для електронної бібліотеки.

Одночасно, завданням бібліотекаря є спростування хибного уявлення тих користувачів, які вважають можливості Інтернету безмежними, недооцінюють значення друкованих видань, як важливого джерела інформації. Бібліотекою започатковано випуск серій біобібліографічних покажчиків про видатних співробітників академії, тематичних покажчиків «На допомогу лікарю», анотованих рекомендаційних списків літератури, випуск щоквартальних бюллетенів нових надходжень літератури. Для сприяння науковій діяльності професорсько-викладацького складу проводяться дні кафедр, дні інформацій.

Інформатизація бібліотечно-бібліографічних процесів вимагає наявності кваліфікованого персоналу та користувачів, які володіють методами використання новітніх комп'ютерних технологій у бібліотечній практиці. Від компетентності, освіченості, професійної підготовки, творчого потенціалу кадрів безпосередньо залежить успіх усієї роботи, а тому ще одним напрямком моделювання інформаційного простору нашої бібліотеки є навчання бібліотечних працівників, підвищення їх професійної кваліфікації. Бо вже зараз ми зіткнулися з проблемою нестачі в бібліотеці фахівців у галузі електронних ресурсів. Вся робота з підвищення кваліфікації ведеться згідно з річним планом роботи. Тематика занять досить різноманітна: від освоєння новітніх технологій до культури мовлення та естетичних годин. Стратегія системи підвищення кваліфікації спрямована на те, щоб кожна людина проявила себе як особистість, а також розкрилась у практичній діяльності. 7 наших співробітників проходили підвищення кваліфікації на базі Національного технічного університету ім. Ю. Кондратюка, що проводилися викладачами Інституту післядипломної освіти Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв за темою «Інноваційні зміни у бібліотеці на основі проектного кадрового менеджменту та ініціативної діяльності бібліотек».

Змінюється позиція бібліотеки та її активність у взаєминах з користувачами, переглядаються вимоги до бібліотечного сервісу, індивідуальних форм інформаційного забезпечення і, як наслідок, показників якості професійної роботи. Цілеспрямовано просувається інформаційний ресурс до зацікавленого та допитливого читача. Саме для цього з'явився й блог бібліотеки (<http://biblumsa.blogspot.com/>). Це інтерактивна сторінка, де ми маємо можливість спілкування з будь-яким онлайн відвідувачем. Плануємо запровадити онлайнове обслуговування віддалених користувачів бібліотеки, адже специфіка нашого вузу в тому, що кафедри розкидані по всьому місту.

В житті нашої бібліотеки було багато випробувань та здобуті результати були б неможливі без розуміння тих завдань, які вирішує бібліотека, та постійної підтримки з боку ректорату.

В періоди фінансової кризи ми завжди відчували підтримку ректора проф. В'ячеслава Миколайовича Ждана, який робить все для того, щоб бібліотека одержувала і навчальну літературу, і періодичні видання, щоб бібліотечні працівники були матеріально заохочені. За останні 5 років проведено капітальний ремонт основної читальній залі, робочої кімнати та книгосховища навчального абонемента, надано кімнату під читальну залу «Електронна бібліотека».

До всіх справ ми намагаємося підходити креативно, з творчістю і натхненням. В своїй роботі ми застосовуємо найновіші тенденції розвитку бібліотекознавства, використовуємо досвід вітчизняних та зарубіжних бібліотек, здобутки соціології і психології, впроваджуємо ІТ та маркетингові технології.

Але найбільшим надбанням нашої бібліотеки є люди. Це наш найцінніший скарб і найбільша гордість. Вони творці успіху бібліотеки. Насамперед, це заслужений працівник культури Ніна Юхимівна Пилипенко, наш попередній директор. Багато років віддала вона бібліотечній роботі, вихованню кадрів та впровадженню передового бібліотечного досвіду. Як умілий організатор - завжди сумлінно виконувала безліч громадських доручень. Зараз в її особі ми маємо взірець справжнього професіонала, гарного наставника та порадника для молодих бібліотекарів.

А також ті, хто визначають напрями діяльності, генерують ідеї і втілюють їх у життя – завідувачі відділів і провідні бібліотекарі. Окремих слів заслуговує наша молодь. Вона творча, активна і переповнена ідеями. Серед них і художниця, і спортсмени, і депутат селищної ради. Колектив бібліотеки пишається і дбайливо зберігає традиції своїх попередників, започатковує нові та з впевненістю дивиться в майбутнє.

І на завершення хочу поділитися з вами нашою заповітною мрією, високою, світлою і масштабною. Це – окрема простора будівля бібліотеки біля головного корпусу академії з виходом на центральну вулицю з емблемою книги на фасаді і білими мармуровими сходами. Побажайте нам здійснення цієї мрії.

УКРАЇНСЬКА КНИГА 2011: РУХ ПО СХОДИНКАХ УНИЗ

Афонін Олександр Васильович

Президент Української асоціації видавців та книго розповсюджувачів,
м. Київ

Аналіз економічного стану видавничої галузі, розпочатий Українською асоціацією видавців та книгорозповсюджувачів у 2008 році, на четвертий рік цієї роботи вже дає підстави для певних висновків відносно того, що представляє сьогодні українське книговидання з точки зору його "європейськості".